

Beskrivelse

over Vikedalselvens Vasdrag
i
i Vikedals Herred - Ryfylke Stavanger Amt 1906

I Vassdragets naturlige Beskaffenhed

- a) Hvor lang er elven?
 - b) Nedslagsdistriktet?
 - c) Er Elvens løb stridt eller langsomt?
 - d) Danner den Søer? Hvilke? Hvor store?
 - e) Hvorledes er Elvebunden beskaffen ?
 - f) Er Vandet klart eller urent ?
 - g) Har elven gode Gydepladse ? Disses udstrækning og beskaffenhed ?
- a) -
 - b) 110 km².
 - c) Fra Søen til Opsalfos ca. 1 Km No. 1, under og i Fos-sen No. 3-6. Fra Opsalhøl til Præstehøl No. 1 tildels 2. I Hallingstadstryget til Nybøfos No. 2-4 øverst, øverst tildels 5. Fra Nybøfos og Ørnes til Laakefos stille No. 1 og 2, undtagen i Balafos 3; under Laakefos 3-6.
 - d) Ingen i den Del af Elven hvori Laxen nu gaar, ovenfor er der adskillige Vande.
 - e) Fra Elvemundingen til Opsalfossen Sand, under denne storstenet. Fra Opsalfossen til øvre Del af Præstegaardens Eiendom og til Hallingstad, Sand og Grus. Fra Hal-lingstad til øvre Laxetrappe ved Ørnæs og Nybø ca. 2 Km storstenet afvæxlende med smaa Stryk. Ovenfor Nybøfos og helt til Laakefos ca 6 Km, Sandbund med Undtagelse af et par mindre Stryk ved Ørnes og Balafos.
 - f) Klart til de fleste Tider. I Vaarflommen noget lerholdig.
 - g) Ovenfor Opsalfossen er flere prægtige Gydepladse hvis Udstrækning er flere Km. Før Laxetrappene i Opsalfossen og Nybøfossen blev bygget, maatte Fisken lægge sin Rogn under Opsalfossen og paa Elvepartiet nedenfor denne, hvor der delvis er Brakvand.

II Hindringer for Laxens Opgang

- a) Hvorlangt kan Laxen gaa i Hovedelven?
 - b) Hvorlangt i enhver af Bielvene?
 - c) Findes der nedenfor dette sted nogen Fos eller annen Hindring, der vanskeliggjør eller for nogen tid standser Laxens Opgang ?
- a) Efterat Laxetrappene i Opsalfossen og Nybøfossen blev færdige i 1900, kan Fisken nu gaa til Laakefos, ca 9 Km fra Søen. Før den gik den kun til Opsalfos ca. 500 m.
 - b) Lidt Søørret kan vistnok nu gaa op i Øvrebøbækken paa nodre Side af Hovedelven ca. 500 m, og Lysebækken ogsaa paa nordre Side ca 400 m, samt i Mørkebækken og Før-landselven/Litlelven ca. 1/2 Km.
 - c) Antagelig vil Fisken en kortere eller længere Tid stanse under Laxetrappene i Opsalfossen og i Nybøfossen ellers er der ingen Hindringer nedenfor Laakefos. Opsalfossen er 9 á 10 m høi og Nybøfossen ca 4 á 5 m høi. I disse 2 Fosse blev der i Aarene ? bygget ordinære Laxetrappe med en Udgift af Kr. ?. Begge disse Fiskeveie fungerer meget godt.

- d) Hvor høit er det (de) Fald, der afskjærer Laxens videre Opgang?
- e) Er det praktikabelt at bringe Laxen længere op?
- f) Hvorlangt kan den isaafald gaa?
- g) Beskaffenheden af den derved indvundne Elvestrækning?

III Elvens Tidsforholde

- a) Naar begynder Laxen at gaa op i Vassdraget ?
- b) Naar opphører Opgangen ?
- c) Hvormeget tidligere sees Laxen i Vassdragets nederste Del end i dets øverste Del ?
- d) Fangsttidens Begyndelse, Kulminasjon og Ende ?
- e) Naar indtræffer Gydetiden ?
- f) Vides det, naar Laxyngelsen udvandrer ?
- g) Pleier der være mange Vinterstøinger, og naar udvandrer disse ?
- h) Naar pleier Elvens Flomtider at indtræffe ?
- i) Pleier der være Isgang ? Naar ? Voldsom ?

IV Fangstforholde

- a) Hvilke Fangstredskaber bruges, og hvilke ere de vigtigste ?
- b) De Fiskeberettiges Antal ?
- c) Hvormange af disse benytte sin Ret ?
- d) Er Elven skikket til Sportsfiskeri ?
- e) Er den, eller har den været bortleiet til Sports mænd ? For hvilken Sum ?

- d) *Laakefos er ca 110 m høi, 30 M frit Fald.*
- e) *Nei.*
- f) *Bortfalder.*
- g) *Bortfalder.*

- a) *I førstningen af Mai. Den 2. Mai har der været fisket den første Lax under Opsalfossen.*
- b) *I Udgangen af August Md. Sørrret skal dog gaa op indtil Slutningen af September.*
- c) *Vides ikke med Bestemthed, men det antages at ville medgaa ca. 8 Dage. Det beror meget paa Vandstanden. Under lav og middels Vandstand antages Fisken at ville gaa hurtigere op gennem Laxetrappene i Opsal- og Nybøfossene.*
- d) *Først i Mai; ant. omkring St. Hans; efter Udgangen af August Md. har der sjelden været noget synderlig Laxefiske.*
- e) *Antagelig i September og Førstningen af Oktober Md. Sørrreten gyder noget senere. Gydetiden skal her kunde variere indtil en Md. alt efter Temperatur og Veirforholde de forskjellige Aar. - I Skriv af 6/4 06 beriktiger Simonnæs denne Oplysning, at Sørrreten skal gyde omkring Helgemesse Tide (2. Novbr.). Om Laxen har han ikke kunnet faa nærmere Oplysning.*
- f) *Vides ikke.*
- g) *Hidtil ikke iakttaget mange, og vides heller ikke naar disse udvandrer.*
- h) *Vaarflom indtræffer som Regel under Snesmeltingen fra Slutningen af Mars Md. til henimod St. Hans, dog sjelden voldsom Sommerflom meget uregelmæssig. Høstflom tildels ganske betydelige i Oktober og ofte til henimod Jul.*
- i) *Ja, tildels ganske betydelige under særlig kolde Vintre, mellom Laakefos og Opsalfossen.*

- a) *Nu efterat Elven blev bortleiet til Sportsfiskere udelukkende Stang. Før Bortleie fandtes Sted benyttedes i Opsalfossen Hov; i den nedre Del af Elven, Kastenot og tildels Garn. Stangfiske er nu det vigtigste.*
- b) *53. Fiskeeierne hvoraf 9 endnu ikke har bortleiet sin Fiskeret til Sportsfiskere.*
- c) *De fleste har bortleiet sin Fiskeret.*
- d) *Ja, den antages at blive brugbar men er endnu ovenfor Laxetrapperne kun lidet benyttet. Der er flere prægtige Høle.*
- e) *Ja. I 1899 blev den bortleiet til Godseier Bull, formentlig for en Leiesum af Kr. 221 paa den Betingelse, at Leierne skulde beholde Laxetrapperne i Opsalfossen og Nybø-Ørnes fossen, samt at Leiesummen skulde fordobles efter 10 Aar, om det viste sig at Laxemængden forøgedes, og at Elven fremdeles blev benyttet som Sportselv. Leietiden er ubegrenset, dvs. Leien continueres saa længe Leieafgiften betaales.*

V Laxemængden m. V.

- a) Inneholder Elven mest Lax eller Sørrret ?
- b) Fangstens Størrelse i de sidste Aar ?
- c) Har den tidligere været større eller mindre ?
- d) Hvad Antages være Aarsagen til Forøgelsen eller Formindskelsen ?
- e) Hvorledes anvendes Fangsten ?
- f) Salgsprisen ?
- g) Kan den i Elven forekommende Laxerace skjelnes fra Laxen i andre Laxeelver i Omegnen? Hvorledes?

- a) *Vides endnu ikke, men man antager at der vil blive mere Lax end Sørrret. Den i de senere Aar gjordte Fangst tyder derpaa, ligesom man ved den større Tilførsel af Lakserogn kan begrunde Laxemængdens Forøgelse.*
- b) *Der har siden Elven blev bortleiet, ikke været drevet noget intenst Fiske for at øke Bestanden for den senere Reproduktion. Der er kun forsøgsvis fisket nogle Dage hver Sommer; og har Resultatet vært lovende. Saaledes blev der Sommeren 1904 af en enkelt Sportsmand i Løbet af kun nogle faa Dage fanget 19 Fiske hvoraf 15 Stk. vistnok mindre Lax.*
- c) *I den sidste Tid forinden Elven blev bortleiet var Fisket af mindre Betydning mod hvad det havde været for et Par Mandsaldrer tilbage. Da kunde der i et enkelt Notkast under Fossen fanges 20 á 30 Lax. Med Hov kunde der i selve Fossen paa en Dag tages mere end 1 Dusin Fiske. Saaledes skulde en Mand, Ole Olsen paa Vikedal, betale indtil 10 Spd. for Tilladelse til at drive Laxefiske i og under Opsalfossen.*
- d) *Redskabernes Forøgelse i Søen og Opfiskning af Laxen i Fjordene og ved Kysten. En utvidet Bebyggelse ved Vikedalsosen og dermed forbunden større Forsigtighed ved Elveudløbet. Opgrunding af Elvemundingen og antagelig Forurensning af den nedre Del af Elven med Sagflis fra Opdalssagen.*
- e) *Nærmest nu til Husbehov.*
- f) *Som almindelig: Lax Kr. 1,50-2,10; Ørret Kr. 1-1,50 i de senere Aar.*
- g) *Nei. Fiskeskammer er nu ringe, og er de fangede Exemplarer som regel .. uden at kunne skjelne paa Fisk fra andre Elve i Ryfylke. Ingvald Opsal, en med Fiskeforholdene vel kjendt Mand, vil fremholde at der er 2 Slags Lax, en som der er kort og bred; denne kalder han 'Starlelax', den andre er spids og smal og kommer først paa Elven.*

VI Om andre Fiskearter end Lax og Sørrret m.V.

- a) Hvilke andre Arter findes i Vassdraget ?
- b) Ere disse Gjenstande for Fangst ? Naar ? Hvor ? Hvorledes ? I hvilken Udstrækning ?

- a) *Aal og Ferskvandsørret. 'Kjæe'. Denne skal dog i de senere Aar være betydelig aftaget. Man vil fremholde at den vil reduceres i Betydning. Mængden laxeyngel er Aarsagen til 'Kjæens' Aftagen i Elven.*
- Senere kommentar Simonncæs: Næppe rimeligt !
- b) *Fangsten af Aal er meget liten i Elven. Lidt fanges udenfor Elvemundingen og rundt om denne Vaar og Sommer. Sælges til Pris af K. 0,50-0,60 pr. kg. Ørret fanges lidt til Husbrug, men er nu ogsaa Ørretfisket i Elven bortleiet sammen med Laxefisket.*

VII Hvad Andet der antages at være af Interesse

- a) Er der bekvem Anledning til Anlæg af Udklækkingsapparater ?
- b) Har kunstig Udklækning været drevet? Naar? Hvor ?

a) Ja. I 1901 blev der paa Gaarden Førland ca. 8 Km fra Elvemundingen bygget et nyt Udklækkingsapparat med Plads til 100 000 Stkr. Laxerogn. Dette har senere vært belagt med 25-50 000 Stkr. Øierogn aarlig, tilføres enten fra Lærdal eller Aaensire, da der hidtil ikke har været nogen Adgang til Stamfiskefangst ved selve Vasdraget.

b) Saavidt vides ikke, utover hvad der er nævnt under litra a).

P.t. Bergen i Jan. 1906
Joh. O. Simonnæs
(sign)